

ASPETO
construções
perifrásticas

Semântica

2.12.2019

Lopes, A.C.M. (2007, 53-65)

ASPETO

3 modos de ver o aspeto

fase da ação (ingressivo, cursivo, terminativo)
(construções perifrásticas – começar a, estar por...)

natureza quantitativa
(singular vs. plural)

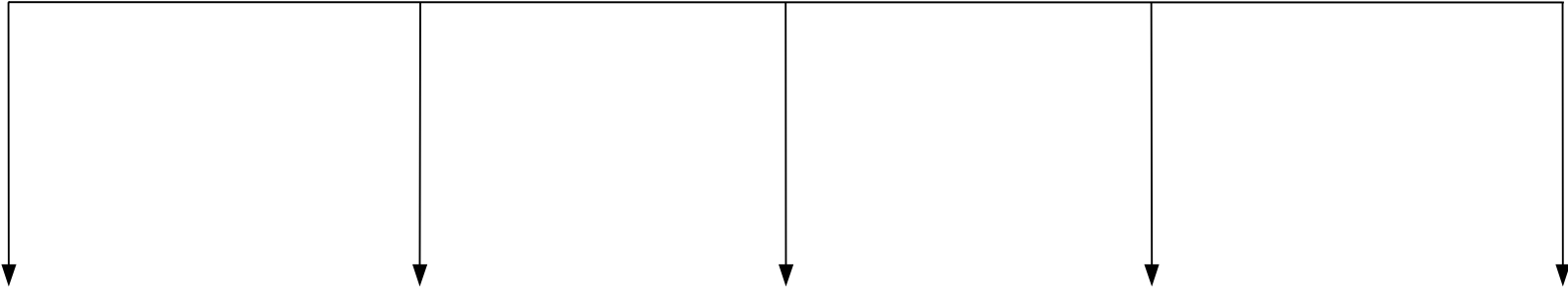
natureza interna da ação
(processo, processo culminado, estado, evento)

fase da ação (ingressivo, cursivo, terminativo)

- 1. o valor aspectual **incoativo** que determina o momento inicial de um processo. Estes verbos auxiliares são geralmente chamados **verbos incoativos** e pertencem a eles os seguintes verbos: *começar a, deitar a, desatar a, entrar a, passar a, pegar a, pôr-se a, principiar a (+infinitivo)*, etc.;
- 2. o valor aspectivo frequentativo indica o carácter plural do processo ou do estado de coisas que ocorrem um número significativo de vezes. Muitas vezes são usados, com os **verbos frequentativos**, os adverbiais frequenciais como *muitas vezes, frequentemente*, etc... Pertencem a este grupo os seguintes verbos: *costumar, voltar a (+infinitivo)*, etc.;
- 3. o valor aspectual **conclusivo** e cessativo indica o momento final, que pode ser expresso pelas seguintes perífrases: *acabar de, cessar de, deixar de, parar de (+infinitivo)*.
- 4. o valor **cursivo** ou **durativo** caracteriza os enunciados que estão em curso. Os estados de coisas ou processos em curso podem ser expressos pelas perífrases com infinitivo como são: *estar, andar, ficar (+a+infinitivo/+gerúndio)*.

•

1.
inminentní
ingresivní

egresivní

2. inceptivní	3. progresivní	4. kontinuativní	5. regresivní	6. konkluzivní
---------------	----------------	------------------	---------------	----------------

1. ingresivnost:
- a) inminentní ingresivnost
 - b) dispozitivní ingresivnost
 - c) iničiální ingresivnost
 - d) inceptivní ingresivnost

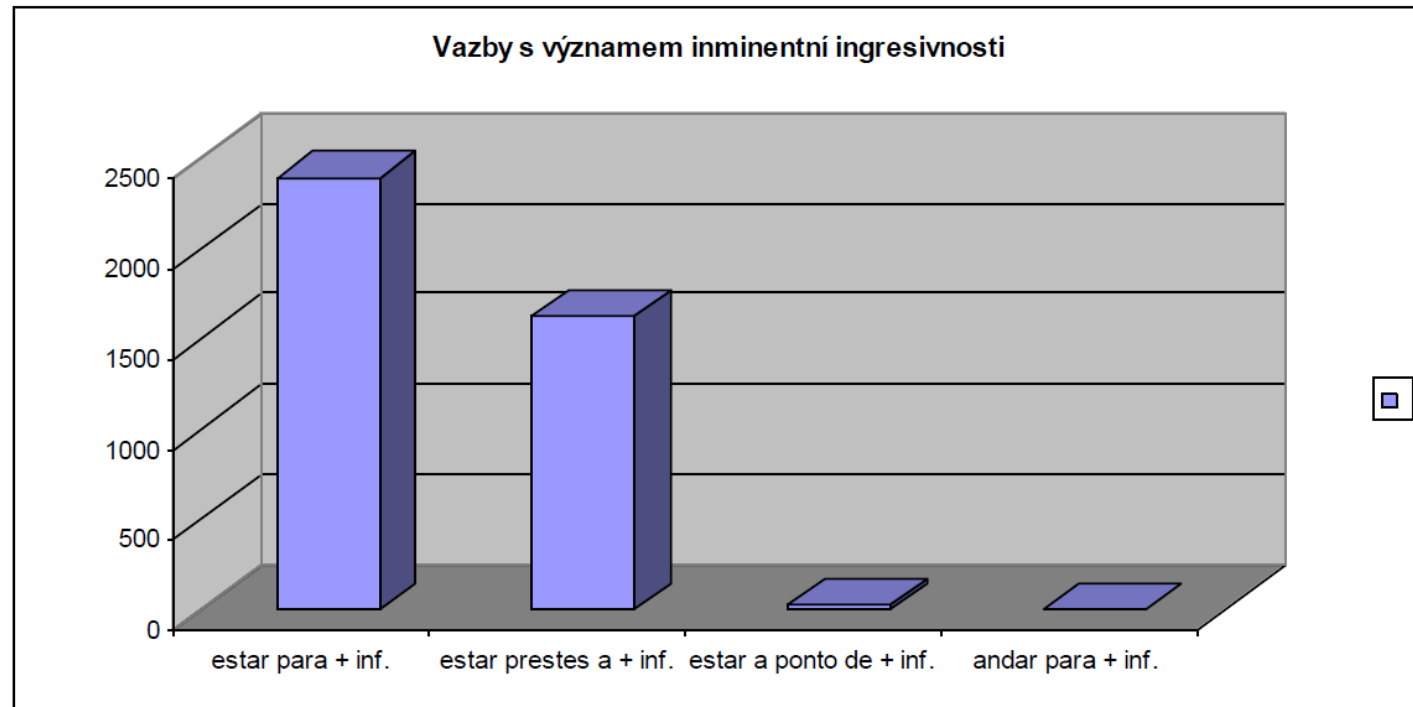
2. durativnost:
- globální
 - parciální:
 - a) aktuální durativnost
 - b) retrospektivní durativnost
 - c) prospektivní durativnost
 - d) kontinuativní durativnost
 - e) persistentní durativnost
 - f) distributivní durativnost

3. terminativnost:
- a) cesativní terminativnost
 - b) egresivní terminativnost
 - c) konkluzivní terminativnost
 - d) finitivní terminativnost
 - e) konsumativní terminativnost

1. Aspetto imminente - ingressivo

- Tyto perifráze jsou z hlediska fázovosti specifické tím, že **nepostihují vlastní proces v některé jeho fázi, ale okamžik, který počáteční fázi bezprostředně předchází.**
-
- „*estar para + infinitiv*“ a „*estar por + infinitiv*“ „*andar para + inf*“, „*ir a + infinitiv*“ a „*ir para + infinitiv*“.
-
- Má význam **nerealizace děje.**
-

1. Aspeto iminente,
ingressivo (Jindrová,
2014, dizertační
práce)

Graf 1. Poměrné vyjádření výskytů vazeb s významem inminentní ingresivnosti

Exemplificação

Estamos para ficar! (*Jsme [tady], abychom tu zůstali!*)

Os quatro restantes, apenas acusados de ofensas corporais, **estão prestes a sair** da cadeia
(*Zbylí čtyři, obvinění pouze z ublížení na zdraví, již brzy opustí vězení*)

Ainda **estava para vir** o tempo da escolha do «número um» pela lista do Porto.
Teprve měl přijít čas / ještě nenastal čas vybrat číslo jedna na kandidátku v Portu.)

Lucros ainda **estão para vir**.
Zisky přijdou později / teprve přijdou.

Eu **andei para morrer**“ - confessa o octogenário. (*„Měl jsem smrt na jazyku / Chodil jsem, abych umřel“ – přiznává osmdesátiletý muž.*)

Ora, uma rapariga que já **andava para casar**, que tinha uma colcha! (*Tedy dívka na vdávání, která už měla i peřčinu*)

1. Aspeto ingressivo - dispositivo

- jako bezprostředně zamýšlený, jako proces, k jehož realizaci je agens bezprostředně odhodlán” (Zavadil / Čermák, 2010, s. 317).
- Na rozdíl od předchozí kategorie předpokládá **agens s vlastní vůlí** (omezuje se **tedy na subjekty životné**). Vychází z vlastní vůle subjektu („*estou para sair*“ na rozdíl od „*está para chover*“).
- *ir a* + infinitiv, *ir* + infinitiv, která má temporální význam.
- V analyzovaném korpusovém materiálu jsme našli **konstrukci s předložkou i bez předložky ve stejném významu**. Její výskyt je velmi sporadický a interpretace vazby nejednoznačná.
- Ve všech níže uvedených příkladech však lze vyloučit význam temporální. I když je *vazba ia* + infinitiv v hovorovém jazyce velice častá právě pro vyjádření vůle (dispozice), v korpusovém materiálu se její frekvence nepotvrdila.
- Vazba s předložkou *a* je knižní a vyskytuje se převážně **ve starších textech**. V překladu do češtiny bychom ji ve všech případech přeložili jako “právě se chystat něco udělat”, ovšem bez následné realizace.

•

exemplificação

A mestra, que já apanhara os livros e **ia a sair**, deteve-se, voltou-se.
(*Učitelka, který si již sbalila knihy a **chystala se odejít**, se zastavila a vrátila se zpět.*)

„Já a conheço... **ia dizer** que desde pequenina, mas penso que ela foi sempre mais alta do que eu“, disse esta norte-americano de ascendência japonesa.
(*„Už ji znám ... **skoro by se mi chtělo říct**, že od malička, ale myslím, že ona byla vždycky vyšší než já“ řekla tato Američanka s japonskými předky.)*

Eu **ia dizer** isso mesmo. (***Chtěl jsem říct to samé.***)

1. Aspeto ingressivo - inicial

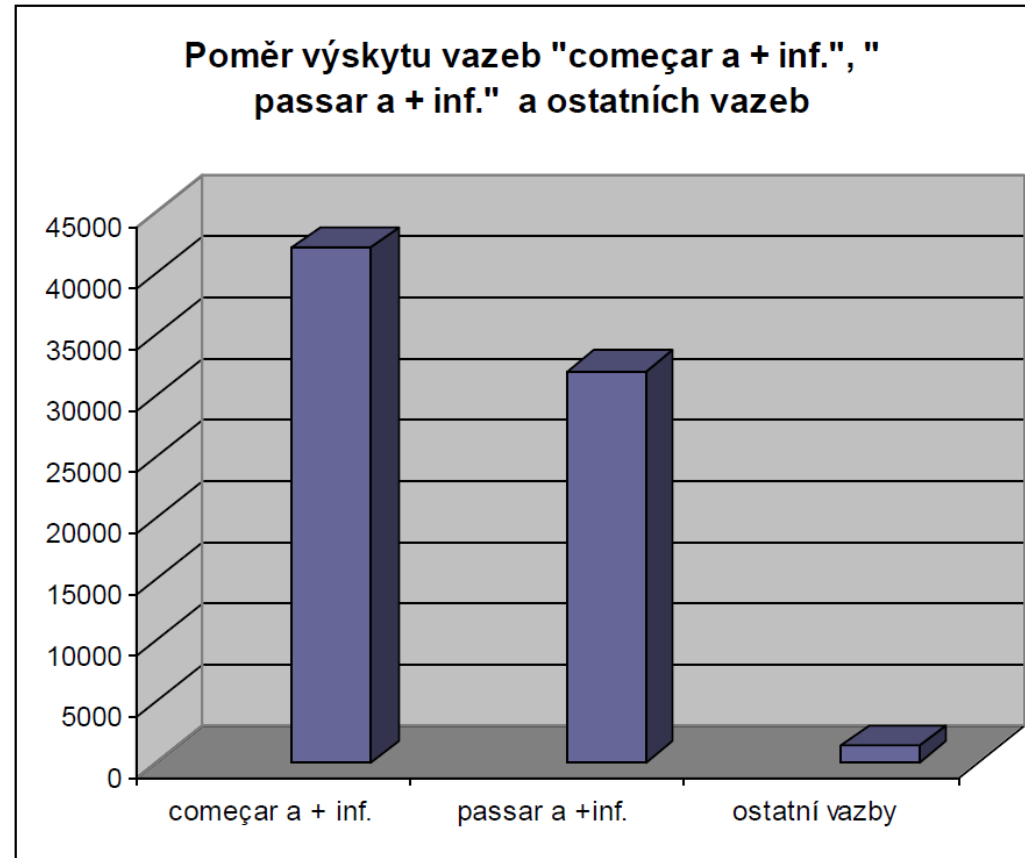
- -nejpočetněji zastoupená skupina, a to co do počtu výskytů
- Je pro ně charakteristické přesné označení skutečného začátku daného procesu.
- Zvláštní postavení mezi těmito konstrukcemi mají vazby se slovesem **começar, principiar a recomeçar**. Netvoří opisné vazby v pravém slova smyslu, protože tato slovesa si zachovávají svůj **původní význam**
- „*começar a + infinitiv*“, „*principiar a + infinitiv*“, „*pôr-se a + infinitiv*“, „*meter-se a + infinitiv*“, „*deitar a + infinitiv*“, „*desatar a + infinitiv*“, „*entrar a + infinitiv*“, „*largar a + infinitiv*“, „*pegar a + infinitiv*“, „*precipitar-se a + infinitiv*“, „*recomeçar a + infinitiv*“, „*romper a + infinitiv*“, „*cair a + infinitiv*“ a několik vazeb s gerundiem, které jsou však jen brazilskou variantou a významově se od infinitivních vazeb nijak neliší.
- V **portugalské variantě portugalštiny** se konstrukce s gerundiem ve významu iniciální ingresivnosti **téměř nevyskytují**. Její rozšíření je omezeno na některé oblasti jižního Portugalska (oblasti Alenteja a Algarve).

-

1. Aspeto ingressivo - inicial

ingresivnosti: „começar a + infinitiv“, „principiar a + infinitiv“, „pôr-se a +infinitiv“, „passar a + infinitiv“, „meter-se a + infinitiv“, „ deitar a + infinitiv“, „desatar a + infinitiv“, „entrar a + infinitiv“, „lançar a + infinitiv“, „largar a + infinitiv“, „pegar a + infinitiv“, „precipitar-se a + infinitiv“, „recomeçar a + infinitiv“, „romper a + infinitiv“, „soltar a + + infinitiv“, „cair + infinitiv“.

1. Aspeto ingressivo - inicial

Graf 2. Poměrné vyjádření výskytu vazeb „começar a + infinitiv“, „passar a + infinitiv“ a ostatních vazeb s významem inminentní ingresivnosti .

exemplificação

E não **comeces a falar** muito, que ainda vais para dentro do jipe“.

*(„A ne **abys začal moc mluvit**, nebo ještě nastoupíš do džípu*

Depois de uma pausa considerável, **recomeçou a falar**.

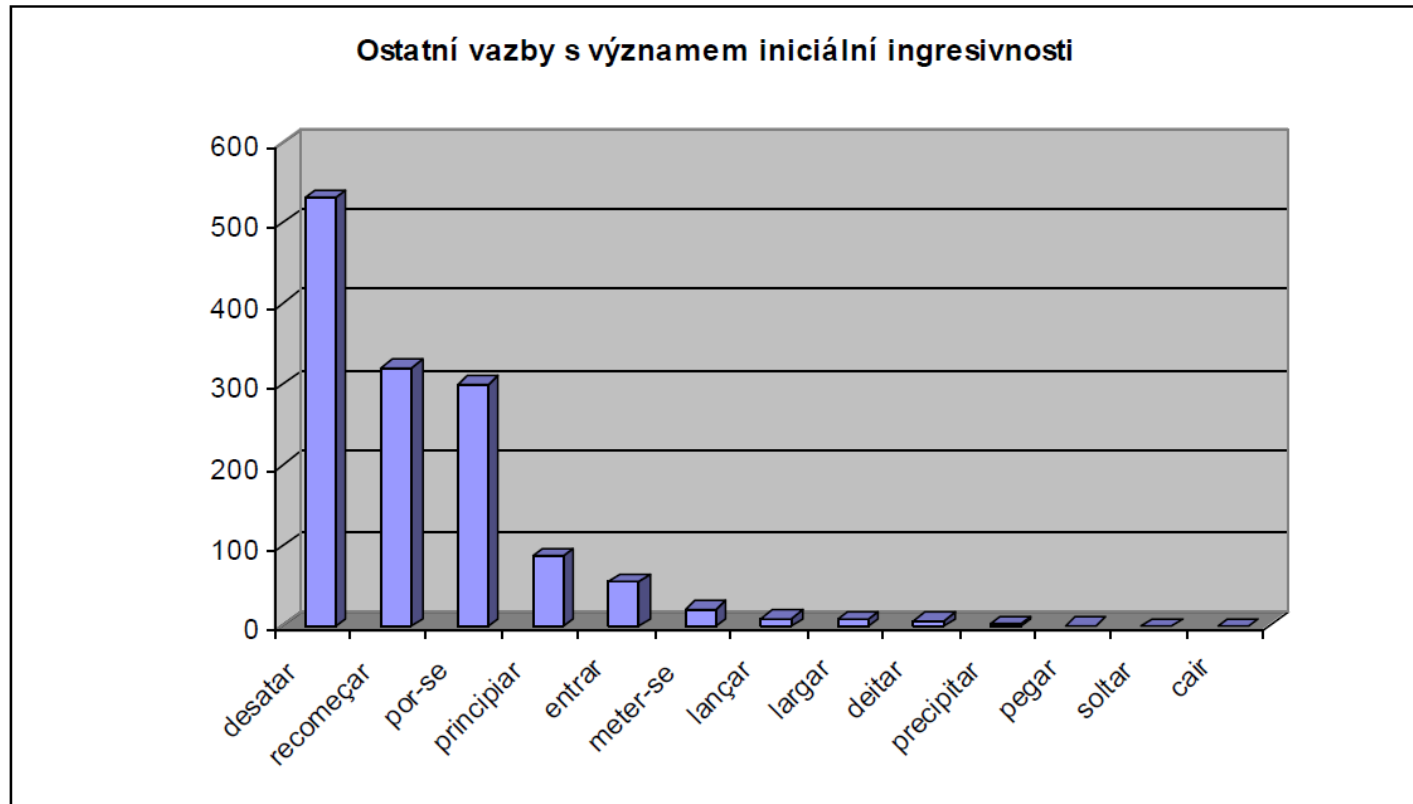
(Po dlouhé odmlce začal znovu mluvit.)

Voltou a encontrar-se com os filhos. *(Znovu se setkal s dětmi.)*

Johnson **passou a ter de correr** praticamente sem „cachet“ de presença.

*(Johnson **byl nucen začít běhat** / **začal být nucen běhat** fakticky bez potvrzení účasti.)*

1. Aspeto ingressivo - inicial

Graf 3. Poměrné vyjádření výskytu perifrastických konstrukcí s povahovědějovým významem iníciační ingresivnosti zaznamenaných v korpusu CETEMPúblico s výjimkou vazby „começar a + infinitiv“ a “passar a + infinitiv“

exemplificação

Tinha sido uma mulher a contar-mo, mas **ela**, afinal de contas, **desatara a rir-se**, orgulhosa dessa extraordinária „mistura“ do sangue africano com o marialvismo português.

(Tohle mi vyprávěla žena, ale i ona se nakonec rozesmála, pyšná na tu výjimečnou „směsku“ africké krve a portugalského donchuánství.)

Sempre que quis, **pus-me a tocar** o piano.

(Vždycky, když jsem chtěl, začal jsem hrát na piano.)

Desesperado, **largou a chorar**.

(Celý nešťastný se rozplakal.)

Porque **ninguém se lança a fazer** coisas a um prazo de 20 anos, sabendo que a inauguração ficaria para outros.

(Protože nikdo se nepustí do práce, která má trvat dvacet let, když ví, že z výsledků bude těžit někdo jiný.)

Aquilo que compreendi logo quando me **meti a estudar**, foi que as instituições são totalitárias.

(To, co jsem pochopil hned, jak jsem se pustil do studia, byl fakt, že ty instituce jsou totalitní.)

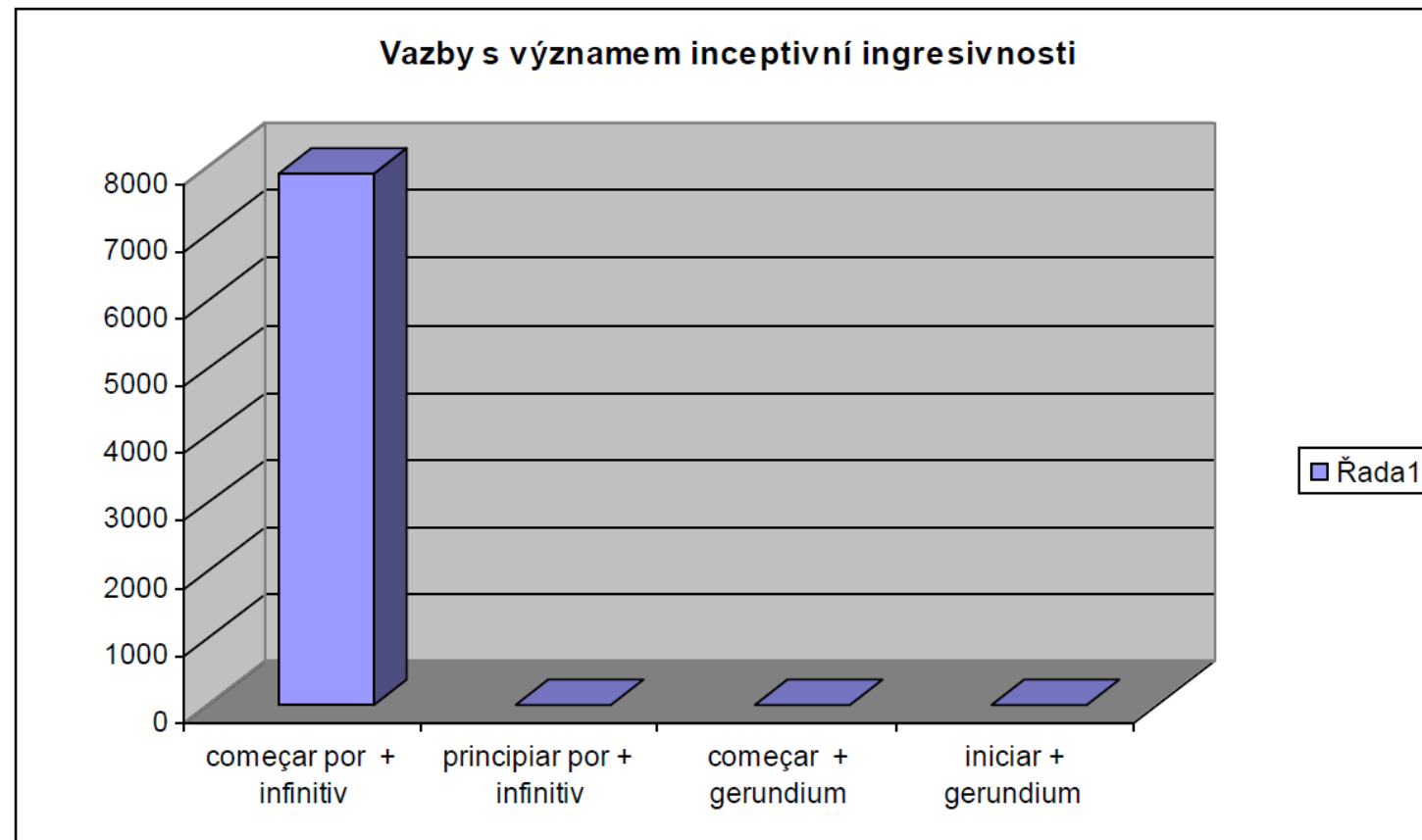
Se as coisas correm mal, o Estado **entra a pagar**.

(Jestli to nepůjde dobře, stát začne platit.)

1. Aspeto ingressivo inceptivo

- inceptivnost – počínavost obecně
- *começar por + infinitiv*“, *começar + gerúndio a „principiar por + infinitiv*“, *iniciar por + infinitiv*

1. Aspeto ingressivo - inicial

Graf 4. Poměrné vyjádření výskytu perifrasických konstrukcí s povahovědějovým významem inceptivní ingresivnosti v korpusu CETEMPúblico

exemplificação

No quarto «set», ambos os tenistas aguentaram o serviço até ao nono jogo, que Sampras **iniciou servindo** um ás, que o árbitro julgou como sendo fora.
(Ve čtvrtém setu si oba tenisté drželi svůj servis až do deváté hry, kdy Sampras zahájil své podání esem, o němž se rozhodčí domníval, že šlo do autu.)

Todas as manhãs **começavam dando** sepultura aos mortos da noite.
(Každé ráno nejprve pohřbili mrtvé z minulé noci.)

Os mais de 200 participantes neste congresso **principiarão por debater** em plenário a questão da reforma educativa.
(Více než 200 účastníků tohoto kongresu začne nejprve plenární diskusí o otázce školské reformy.)

Não seria melhor **começar por aplicar** a legislação existente?
(Nebylo by lepší začít uplatňováním stávající legislativy?)

-

Perifrastické vazby s významem durativním

2 různá hlediska.

jako uzavřený interval mezi body A a B, vnímaný jako celek, tedy globálně.

pouze částečně, mluvíme o **durativním významu parciálním**.

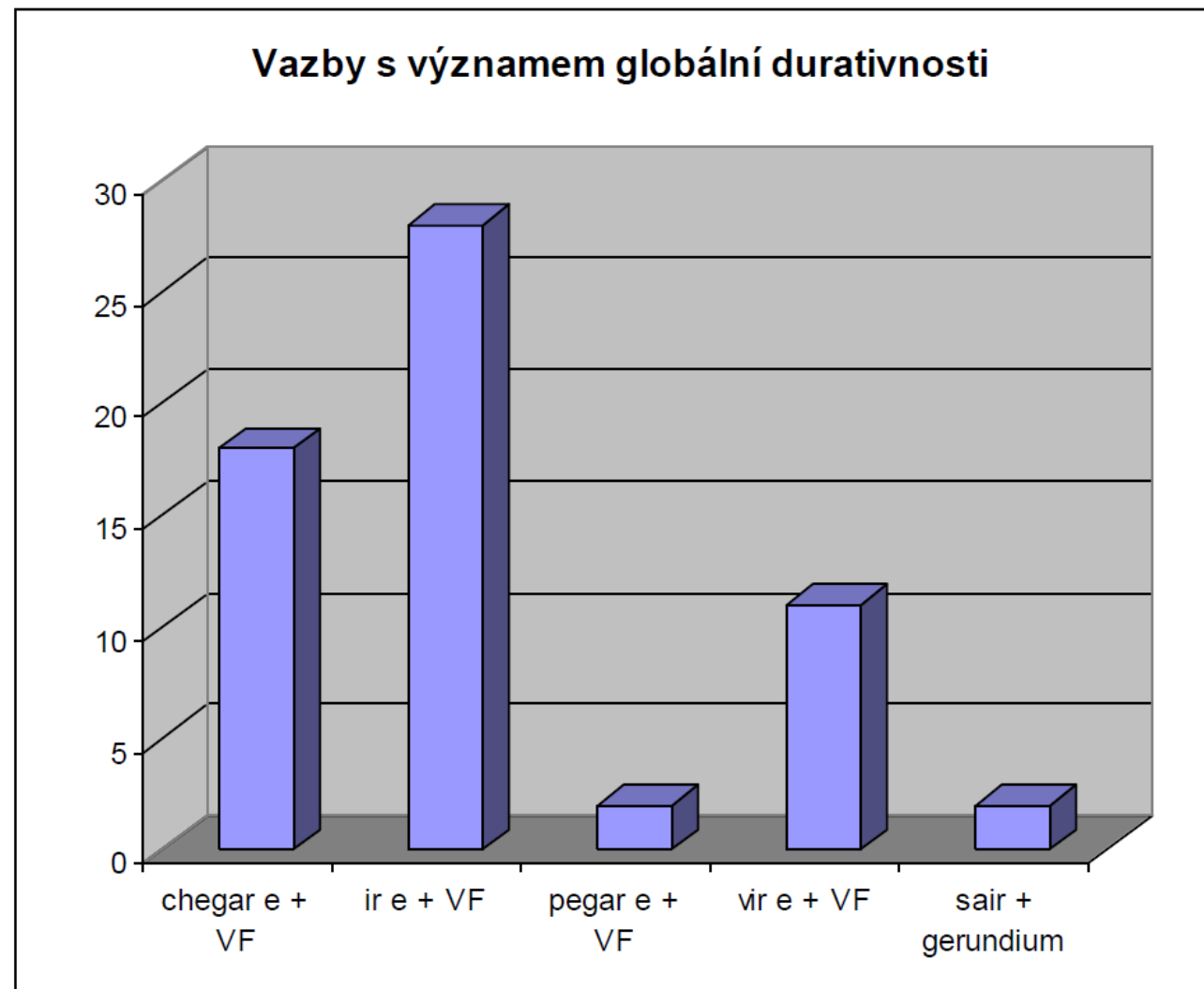
2 a) aspeto durativo global

tomar, pegar, agarrar (pomocná slovesa) v **hovorové brazílské portugalštině**, v

pegar, chegar, ir a vir se spojkou *e* a významovým slovesem.

-

1. Aspeto
ingressivo -
inicial

Graf 5. Poměrné vyjádření výskytu perifrasických konstrukcí s povahovědějovým významem globální durativnosti v korpusu CETEMPúblico

exemplificação

A questão, como de costume, remete-nos para o ponto de vista com que o realizador **pega e narra** a sua história, e desta vez Sheridan raras vezes consegue superar um registo de docudrama sobre uma condenação injusta.

*(Téma nás jako obvykle dovede k režisérovu úhlu pohledu, k tomu, **jak svůj příběh uchopí a jako ho vypráví**; a tentokrát Sheridan málokdy dokáže překonat pouhý záznam dokumentárního dramatu o nespravedlivém osouzení.)*

Mas tem amigos, lá nas terras para onde **foi e escreveu** tudo isto... e mais.

*(Ale tam, kam **odešel**, má přátele **a napsal** tohle všechno ... a ještě další věci.)*

exemplificação

O companheiro **chega e parte** quando entende. (*Společník si přijede a odjede, kdy se mu zachce.*)

Os mais velhos **chegam e contam** estórias e assim eu sei o que se passa e posso compor as minhas músicas.

(*Ti starší vždycky přijdou a vyprávějí příběhy. Takhle já se dovím, co se děje, a mohu skládat ty své písničky.*)

exemplificação

Só vêem o que Castro os deixa ver, mas **vão e escrevem** o que o ditador quer que escrevam.

*(Vidí jenom to, co jim Castro vidět dovolí, ale **jdou a napíšou**, co diktátor chce.)*

Peguei e fui para Cabo Frio, onde conhecera a minha esposa.

*(**Sebral jsem se a odjel** na Cabo Frio, kde jsem svého času poznal svou manželku.)*

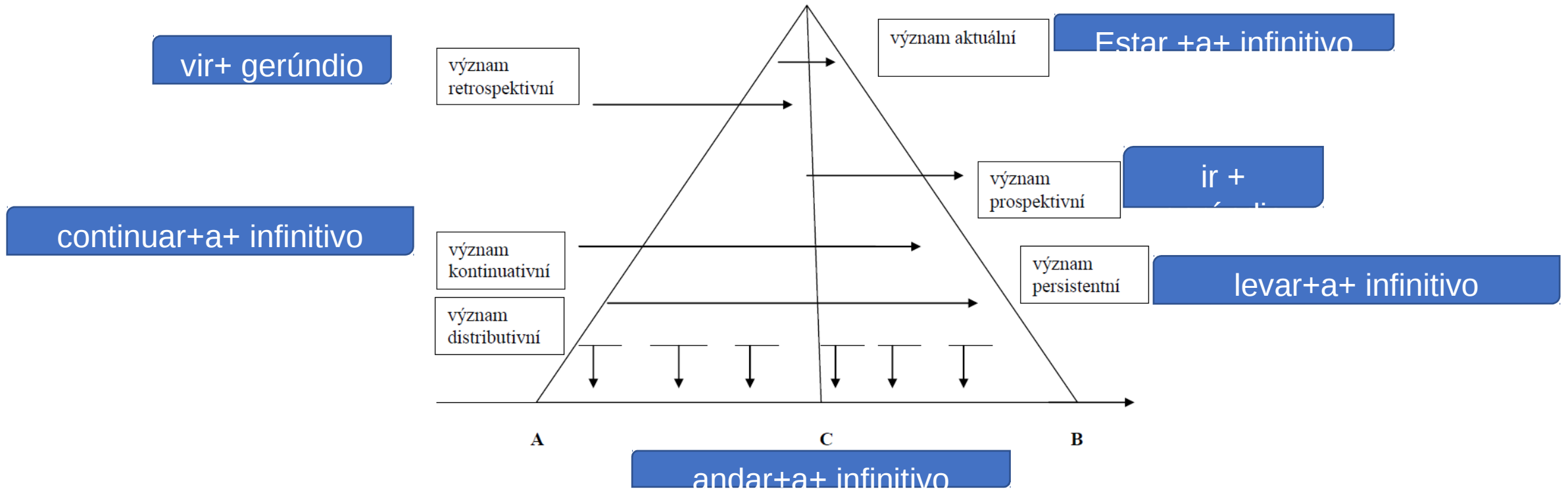
Agora, a EDP **veio e cortou** os cabos clandestinos.

*(EDP **ted' přišla a odstříhla** nelegální kably.)*

De qualquer modo, Havelange e a FIFA **sairão ganhando**.

*(V každém případě Havelange a FIFA z toho **nakonec vyjdou vítězně**.)*

2.b. Aspeto durativo - parcial

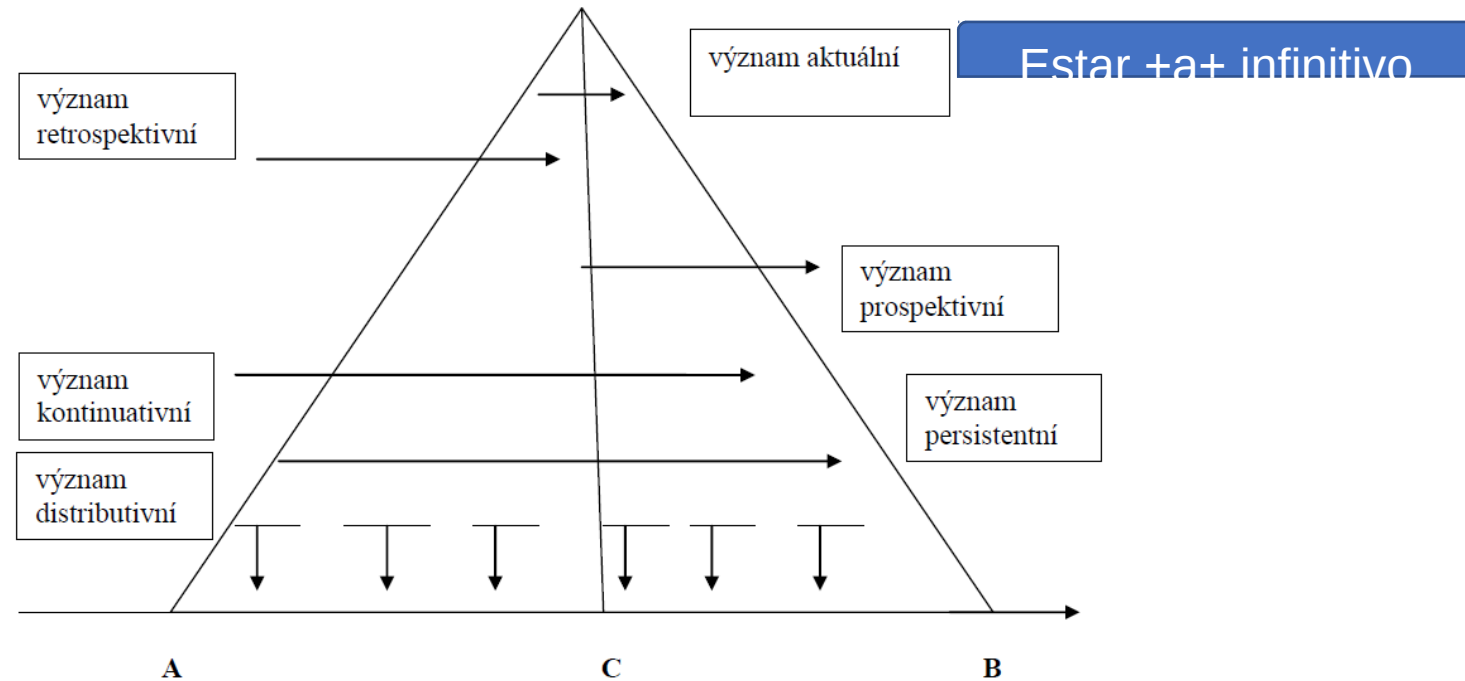

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

2b. Aspeto durativo – parcial (atual)

- portugalštině je tento povahově-dějový význam reprezentován formálně vazbami „*estar* + infinitiv“ a „*estar* + gerundium“.
-
- **Estar** – uchovává si význam stavu
 - - zdůraznění stavu v přítomnosti (jen fázového – ser simpático, nikoli ser checo)
 - Jeho momentální průběhovost
 - Jeho průběhovost s delším časovým přesahem (estou a estudar espanhol)
 - Jeho průběhovost implikující opakování
-

2.b. Aspeto durativo parcial - atual

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

exemplificação

Sente-se vagamente apreensiva, mas, vendo Michael, pensa que é improvável que ele desenvolva por mulheres interesses extraprofissionais, ele **está a ser simpático**, e ela é que **está a ser paranóica**.

*(Má trochu obavy, ale když vidí Michaela, pomyslí si, že je nepravděpodobné, že by projevoval o ženy jiný než profesionální zájem; **on je sympatický / chová se sympaticky, zato ona je paranoidní.**)*

Tenho a convicção de que **estou a ficar** mais maduro, mais experiente.

*(Jsem přesvědčený, že se **stávám zralejším, zkušenějším.**)*

O helicóptero **estava a disparar** contra pessoas no chão.

*(Helikoptéra **opakovaně střílela** do lidí na zemi.)*

exemplificação

Gostava de dedicar esta vitória ao meu irmão, ao meu pai e à minha mãe, que provavelmente até **estava a chorar**.

*(Rád bych toto vítězství věnoval bratrovi, tatínkovi a mamince, která nejspíš dokonce **plakala**.)*

Estarei a enlouquecer? (Blázním snad?)

Estaria utilizando informações que, à margem da lei, lhe teriam sido facultadas?

*(Že **by používal** informace, které mu snad byly poskytnuty v rozporu se zákonem?)*

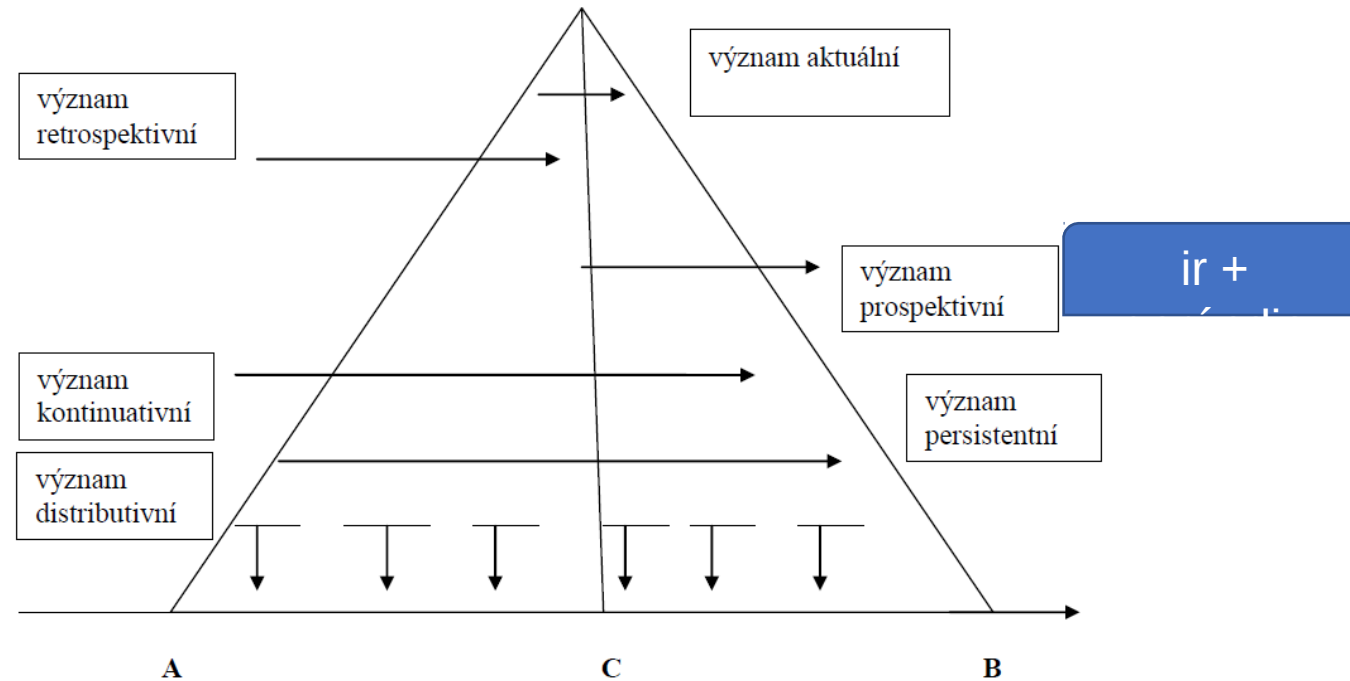
Em São Vicente, a polícia prendeu em flagrante três indivíduos por **estarem a interromper** um „meeting“ do PCD.

*(V São Vicente zadržela policie při činu tři jedince, protože **rušili** shromáždění politické strany PCD.)*

2b. Aspetto duratido prospettivo

- „*ir* + gerundium“
-
- *ir* ve spojení s infinitivem je nositelem progresivního významu, zatímco forma gerundia významového (případně sponového) slovesa je nositelem významu durativního.
- Podíváme-li se na obrázek č. 2, vidíme, že slovesný děj je z levé strany **ohraňčen bodem C, z pravé strany však bodem B ohraňčen není, může pokračovat mimo vymezený úsek.**
-

2.b. Aspeto durativo parcial prospetivo

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

exemplificação

Não sei, **vá ligando.**

*(Nevím, **průběžně mi volejte.**)*

„**Vamos publicando**, parte por parte, à medida que **vai estando** pronta a tradução“, explicou ontem ao Público o responsável da obra ...

*(„**Postupně, tak jak se překlad dokončuje, ho také publikujeme**“, vysvětlila včera deníku Público osoba zodpovědná za dílo)*

Os regimes são comandados por políticos corruptos e incapazes, que a pouco e pouco **vão indo** para a prisão.

*(Tyto režimy jsou ovládány zkorumpovanými a neschopnými politiky, kteří **jeden po druhém končí** ve vězení.)*

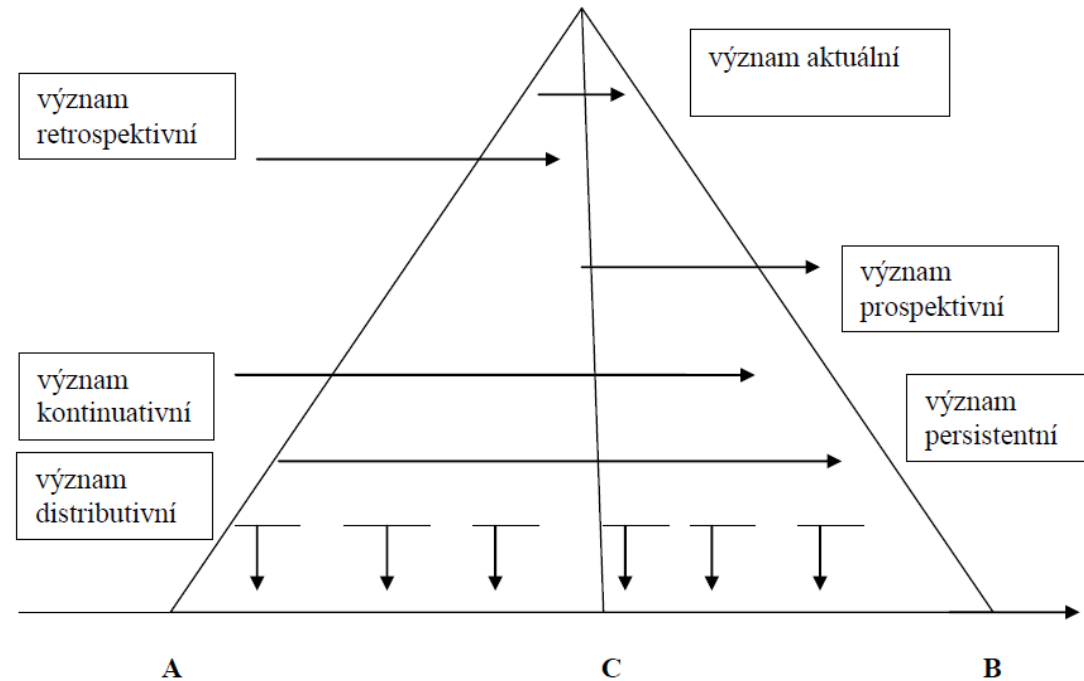
•

2b. Aspeto durativo retrospectivo

Podíváme-li se na obrázek č. 2, vidíme, že slovesný děj nemusí být z levé straně ohraničen bodem A a může jej přesahovat. Z pravé strany je pak ohraničen bodem C (osou temporální perspektivy). Děje vyjádřené formálně touto perifrází začínají v blíže neurčeném bodě v minulosti, **trvají po určitou dobu až do okamžiku výpovědi, časovou osu do budoucnosti však nepřekračují**. Tím je dána i omezená kombinace se slovesnými formami

2.b. Aspeto durativo parcial retrospectivo

vir+ gerúndio

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

exemplificação

Desde há 24 anos que **venho procurando** uma escrita daquilo que considero música brasileira para esse conjunto que se chama orquestra.

(Už 24 let hledám nějaký písenný záznam toho, co považuji za brazilskou hudbou pro toto uskupení, které se nazývá orchestrem.)

Já por diversas vezes aqui chamamos a atenção para o frenesim teatral que ultimamente se **vem vivendo** na cidade do Porto.

(Již poněkoli káté zde upozorňujeme na divadelní šílenství, kterého jsme v poslední době svědky ve městě Portu.)

„Nunca más“ é a expressão que titula alguns dos relatórios com que as novas democracias latino-americanas **vêm enterrando** os horrores dos regimes militares do passado.

(„Nikdy víc“ stojí v záhlaví některých zpráv, jimiž latinskoamerické demokracie jedna za druhou pohřbívají hrůzy minulých vojenských režimů).

O antigo governante ameaçou não ir à convenção, devido a alegadas irregularidades que **vêm sendo cometidas** pela ala do primeiro-ministro, Carlos Veiga.

(Bývalý státník pohrozil, že nepůjde na schůzku o dohodě kvůli nesrovnalostem, kterých se do této chvíle dopouštělo křídlo předsedy vlády Carlose Veigase.)

•

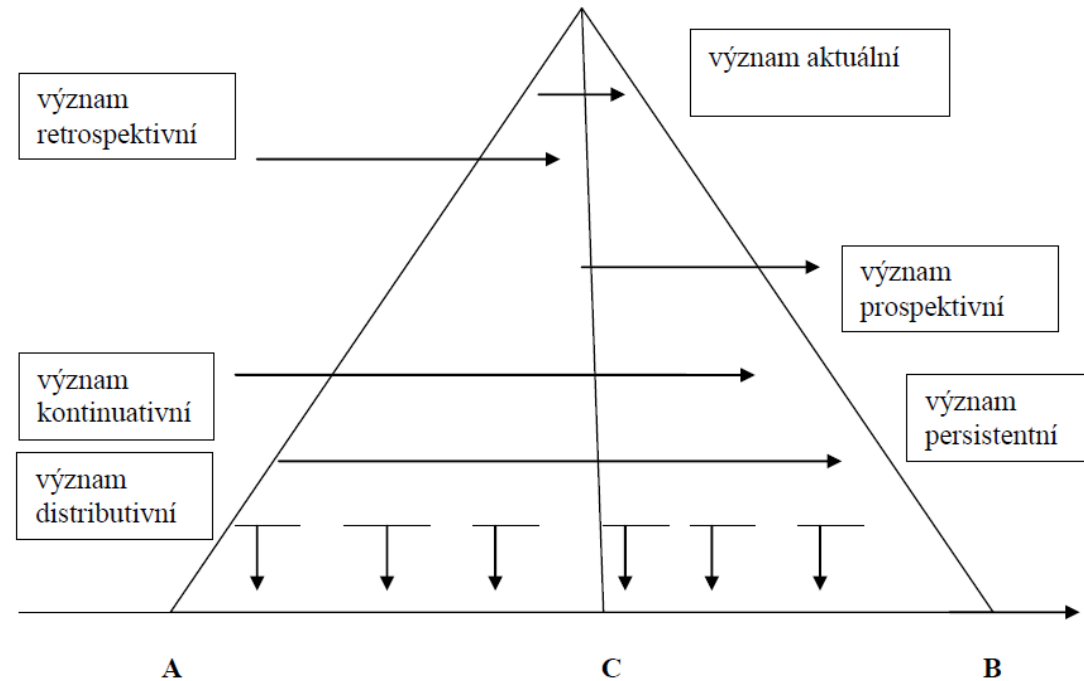
2b. Aspeto durativo parcial contínuo

- „*continuar a* + infinitiv“, „*continuar* + gerundium“, „*seguir a* + infinitiv“, „*seguir* + gerundium“, „*proseguir* + gerundium“, „*ficar a* + infinitiv“ a „*ficar* + gerundium“.
- Důležitý je lexikální význam samotných slovesa *continuar*, *seguir*, *proseguir*“ a *ficar*. Vazby se slovesem *ficar* jsou navíc specifické tím, že kromě významu **kontinuativní durativnosti** v sobě zahrnují i význam **rezultativnosti**.
- Jak vyplývá z obrázku 2., děj vyjádřený formálně těmito vazbami je charakterizován jako děj **pokračující, s počátkem mimo interval ohraničený z levé strany bodem A**

-

2.b. Aspeto durativo parcial contínuo

continuar+a+
infinitivo
continuar+gerúndio
Seguir, prosseguir,
ficar

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

exemplificação

O Binho **continuou sorrindo** com a nossa ignorância. (*Binho se nepřestával smát naší nevědomosti.*)

E ela **continuava a pintar-se** ... (*A ona se pořád malovala ...*)

Atónito **ficou a olhar** para o valor escrito no papel. (*Beze slova se pořád díval / zadíval se na částku napsanou na papíře.*)

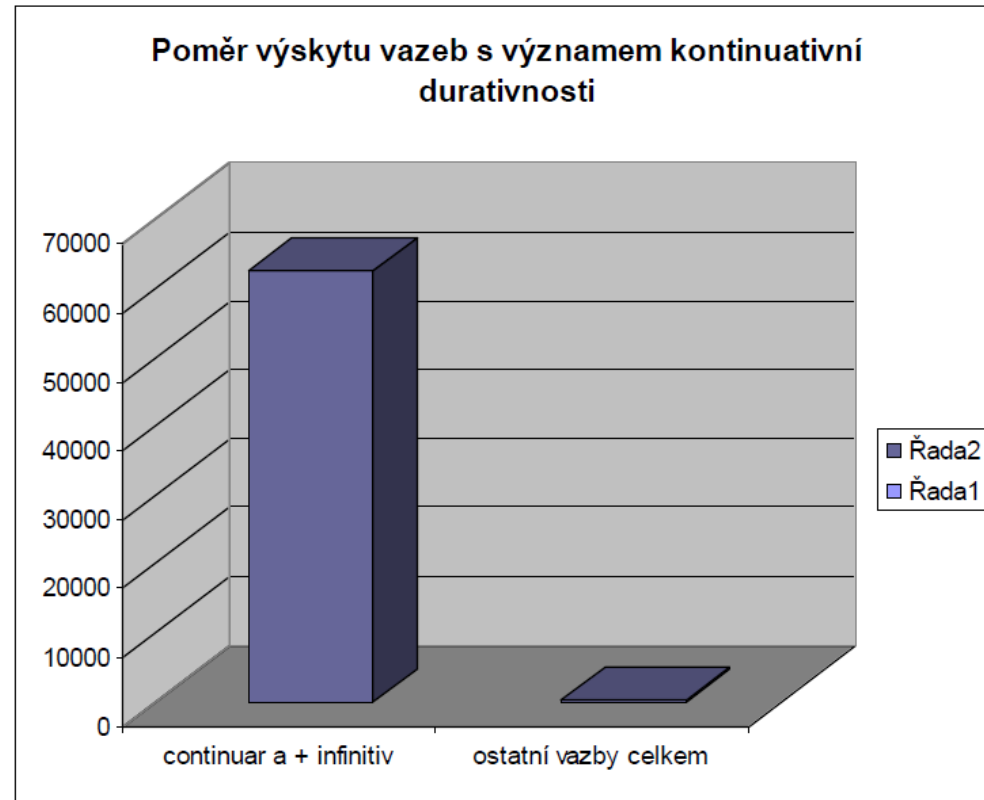
Ficam procurando pelo no ovo, mesmo em situações que mostram que o Governo está cumprindo os seus compromissos. (*Pořád hledají nějakou vadu na kráse, i v situacích, kdy vláda plní své závazky.*)

O músico português abriu com „Salão de Festas“ e **prosseguiu cantando** „Aos Amores“.
(*Portugalský hudebník na úvod zazpíval skladbu „Salão de Festa“ a pokračoval písní „Aos Amores“.*)

O relatório abre com um pedido de demissão do ministro da Justiça e do director-geral e **segue analisando** „questões que implicam violação de Direitos Humanos“.
(*Zpráva začíná žádostí o demisi ministra spravedlnosti a generálního ředitele a pokračuje analýzou / tím, že analyzuje „které s sebou nesou porušování lidských práv“.*)

Afasta-se e os dois **seguem a rir** às gargalhadas. (*Vzdálí se a ti dva se stáje smějí na celé kolo.*)

2. Aspeto durativo parcial – continuo

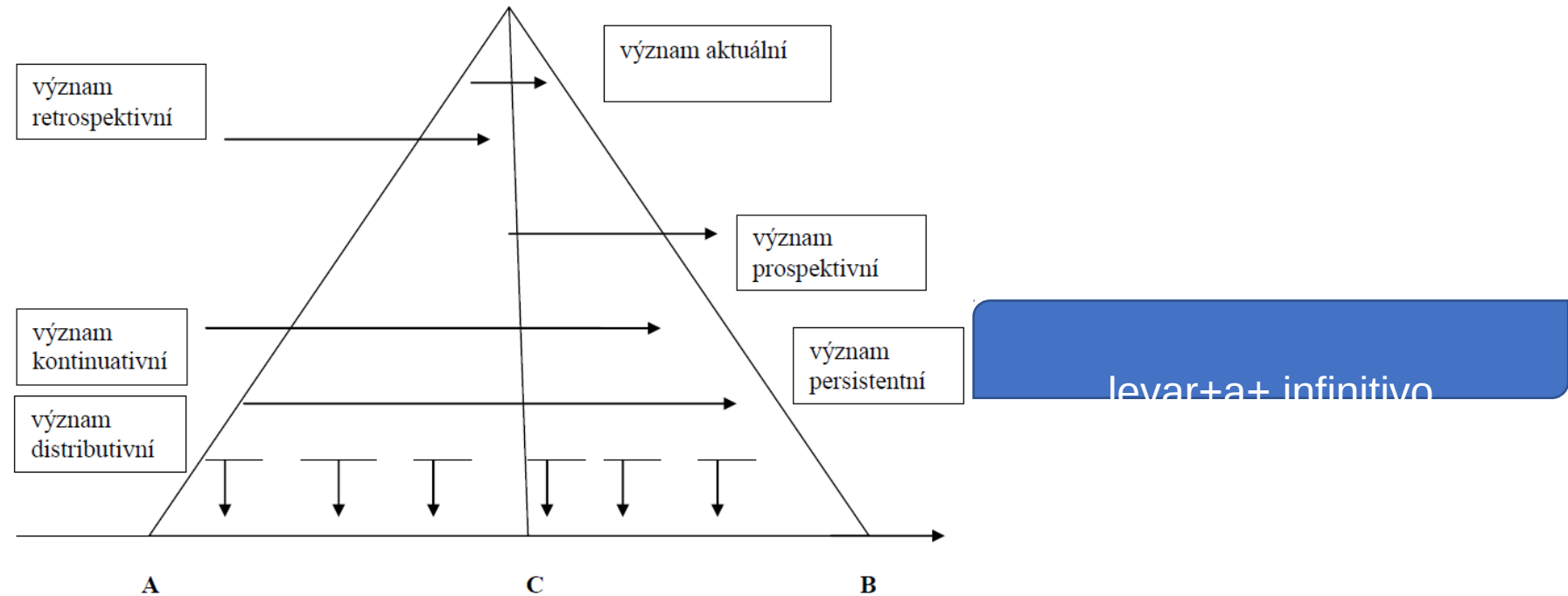

Graf 8. Poměrné zastoupení výskytů vazby „continuar a + infinitiv“ a ostatních vazeb s významem kontinuativní durativnosti v korpusu CETEMPúblico

Aspetto durativo parcial persistente

- „*levar* + gerundium“, „*levar a* + infinitiv“

2.b. Aspeto durativo - parcial

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

exemplificação

Dedicada ao Sol, a pirâmide possui 365 degraus... o número de dias que a Terra **leva a completar** uma volta ao Sol.

*(Zasvěcená Slunci, pyramida má 365 schodů ... počet dní, které **Země potřebuje, aby oběhla** kolem Slunce.*

Quanto tempo **levo a chegar** ao aeroporto?

*(Za jak dlouho **dojedu** na letiště? / na letiště?) **Jak dlouho bude trvat, než dojedu***

•

Os muitos anos que já **levo percorrendo** a geografia hispânica em busca da festa de toiros, creio que me permitem ter opinião acerca da espontaneidade dos diferentes públicos.

*(Po celá ta léta, po které **neustále projíždím** Španělsko a hledám býčí slavnosti, věřím, že mi snad dovolí udělat si názor na bezprostřednost různého publika.)*

2b. Aspeto durativo parcial distributivo

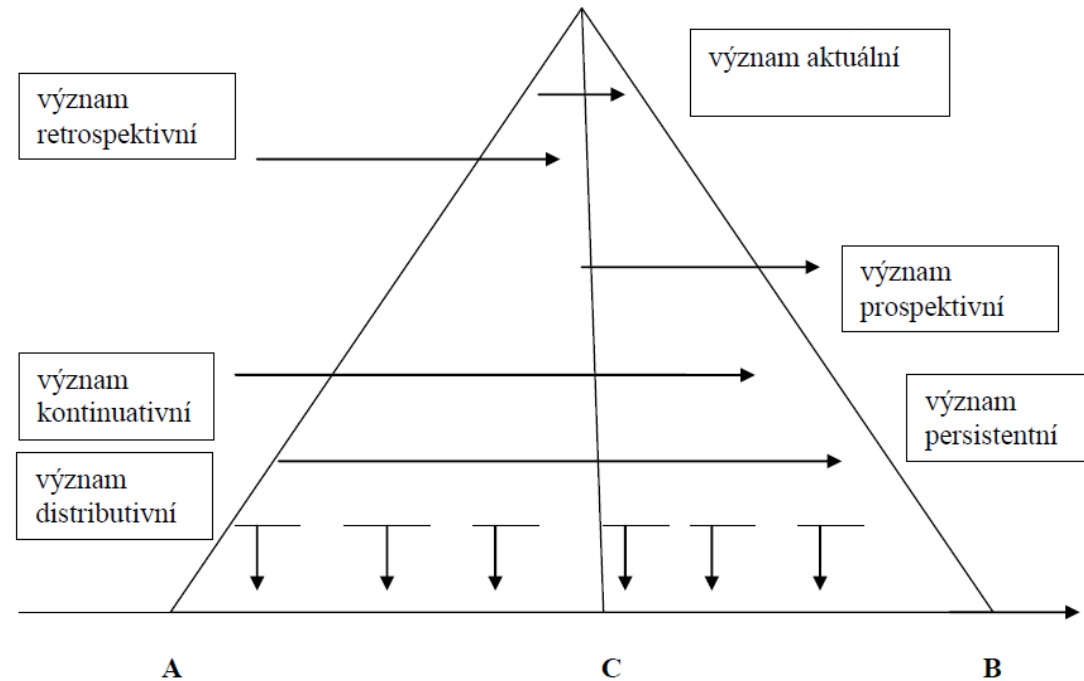
Vazby s významem parciální durativnosti distributivní

„*andar a* + infinitiv“, „*andar* + gerundium“, „*viver a* + infinitiv“ a „*viver* + gerundium“),

Na rozdíl od aktuální durativnosti vyjádřené formálně perifrází „*estar* + infinitiv“ zde děj **není sledován v celém jeho průběhu mezi body A a B, ale pouze v daných dílčích intervalech** (viz obrázek 2). S formálními prostředky pro vyjádření aktuální durativnosti má však některé společné vlastnosti, například sémantické třídy sloves, s nimiž se může kombinovat (dělitelné stavy a události). Výsledným významem však není aktuálnost ale frekventativnost (iterativnost) nebo habituálnost (srov. Mateus, 2003, s. 151). Není možná

-

2.b. Aspeto durativo - parcial

Obrázek 2. Nazíraný děj probíhá mezi body A a B, bodem C prochází osa temporální perspektivy. Z obrázku je patrné, že některé děje začínají nebo končí mimo sledovaný interval, vymezený body A a B.

andar+a+ infinitivo
andar+gerúndio

viver+a+ infinitivo
viver+gerúndio

exemplificação

„Romário sempre foi um chato que **vivia reclamando**, mas comigo ele sempre andou na linha“, conta a severa Dona Nelsa.

*(„Romário byl vždycky ‘otrava’ co si neustále stěžoval, ale se mnou **vždycky sekal dobrotu**,“ říká vážně paní Nelsa)*

O jogador brasileiro **vive a pensar** na Europa.

*(Brazilský hráč **žije myšlenkami** na Evropu / **opakovaně přemýšlí** o Evropě.)*

E a merenda, uns dias **anda faltando**.

*(Už **několik dní chybí** svačina.)*

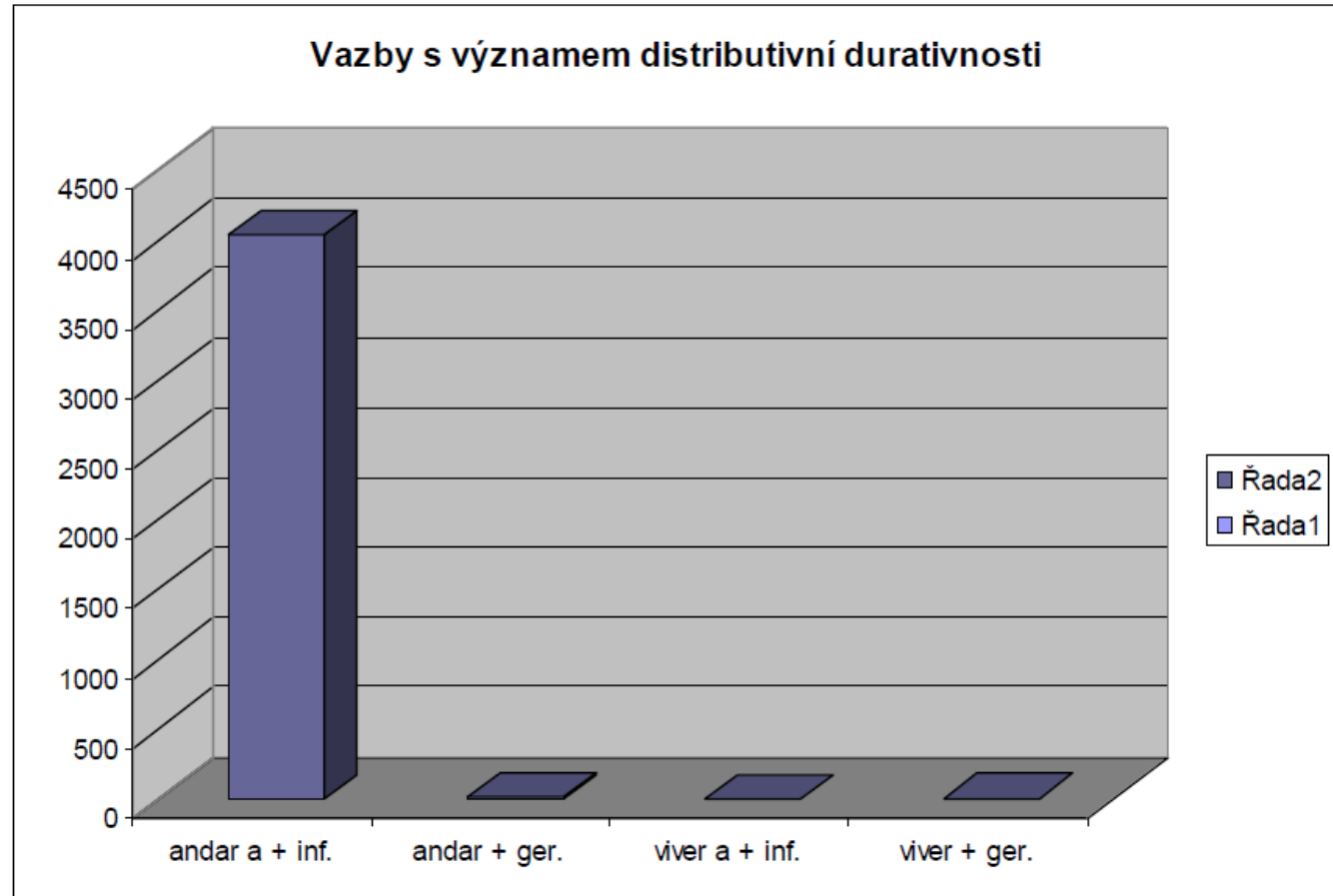
Há quatro anos que **ando a mentir**“, lamentava Fernando Vitorino, de Martingança.

*(„Už čtyři roky **soustavně lžu**“, lamentoval Fernando Vitorino z Martingança.)*

Andámos a perguntar isso quarta e quinta-feira em Goma, porque não sabíamos o que se passava», contou uma fonte das Nações Unidas.

*(**Opakovaně jsme se na to ptali ve středu a ve čtvrtek** v Gomě, protože jsem nevěděli, co se děje.)*

2. Aspeto durativo parcial – distributivo

Graf 9. Poměrné vyjádření výskytu perifrasických konstrukcí s povahovědějovým významem distributivní durativnosti v korpusu CETEMPúblico

3. Aspeto cessativo

Tvoří závěrečnou fázi slovesného děje.

V současné evropské portugalské existuje celá řada konstrukcí s významem terminativním, ale podobně jako v případě předchozích dvou skupin, ani tato není významově homogenní, při bližším zkoumání lze odhalit ještě další dílčí významy.

Na děj můžeme nahlížet jako na děj **přerušný; bezprostředně ukončený; dokončený; dovršený**, jemuž na časové ose předcházet (nebo mohl předcházet) jiný děj, ne bezpodmínečně uskutečněný, a konečně děj, jehož bylo dosaženo po určitém čase. Existuje tedy pět podskupin s významem terminativním:

1. **cesativní terminativnost,**
2. **egresivní terminativnost,**
3. **konkluzivní terminativnost,**
4. **finitivní terminativnost a**
5. **konsumativní terminativnost** (srov. Zavadil - Čermák, 2010, s. 325).

3a. Aspeto cessativo terminativo

deixar de + infinitiv“ , „parar de + infinitiv“ a „cessar de + infinitiv“.

•

Exemplificação:

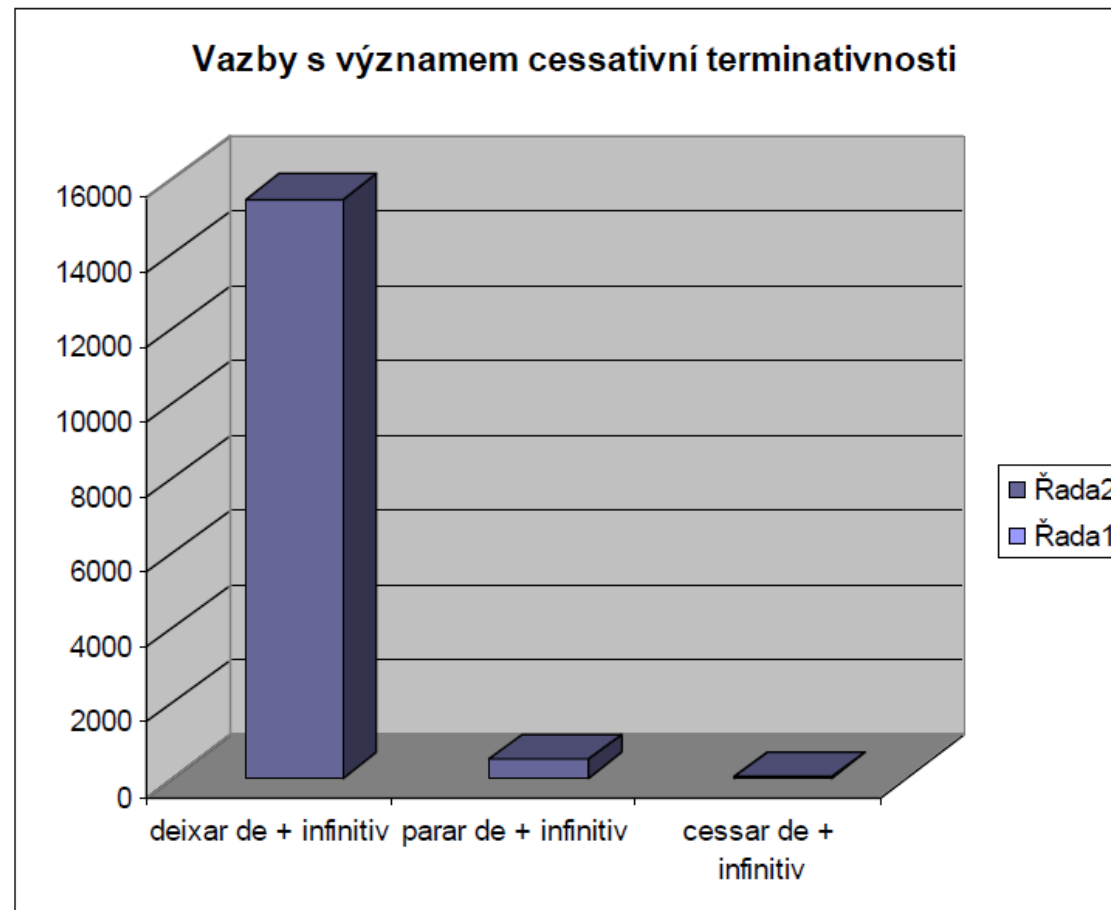
Deixámos de viver num tempo e num espaço „naturais“. (***Přestali jsme žít v „přirozeném“ čase a prostoru.***)

Parou de mastigar e desatou a aplaudir.
(***Přestal žvýkat a začal tleskat.***)

O senhor Pinto da Costa **cessou de incomodar-me**.
(***Pan Pinto Costa mě přestal obtěžovat.***)

•

3. Cessativo terminativo

Graf 10. Poměrné vyjádření výskytu perifrasických konstrukcí s povahovědějovým významem cessativní terminativnosti v korpusu CETEMPúblico

3b. Aspeto terminativo egressivo

„**acabar de + infinitiv**, (děj bezprostředně skončený)

Exemplificação:

Neste caso, uma jovem **acabada de sair** da cadeia onde cumpriu 12 anos, por assumir a culpa do amante.

(V tomto případě mladá dívka, která právě vyšla z vězení, kde si odseděla 12 let, protože na sebe vzala vinu milence.)

Trata-se de uma obra de 1200 páginas, da autoria da historiadora Elisabeth Roudinesco e do psicanalista Michel Plon, que **acaba de ser publicado** em França pela editora Fayard. *(Jedná se o dílo čítající 1200 stran z pera historičky Elisabeth Roudinesco a psychoanalytika Michela Plona, které ve Francii právě vydalo nakladatelství Fayard.)*

Carlos Lage **acaba de ganhar** a primeira batalha a Narciso Miranda.

(Carlos právě vyhrál první bitvu s Narcisem Mirandou).

Ninguém sabe o valor dos jogadores que **acabaram de chegar**.

(Nikdo neví, jakou cenu mají hráči, kteří právě přišli do mužstva.)

Sinto-me como um foguete que **acabou de ser lançado**.

(Cítím se jako raketa, kterou právě vystřelili.)

3c. Aspeto terminativo conclusivo

- „*acabar de + infinitiv*“ a „*terminar de + infinitiv*“.
- Acabar de má dvojí možnou interpretaci.

-

Acabei de ler o livro.
Právě jsem dočetl knihu.

Acabei / terminei de ler o livro.
(*Přečetl / dočetl jsem knihu.*)

A sala explodiu quando Claude Alvares **acabou de falar**.
(*Když Claude Alvares domluvil, sál bouřlivě aplaudoval.*)

Acabava de correr os melhores 100 metros da sua carreira.
(*Dobíhal do cíle své nejlepší stovky v životě / právě probíhal cílem své nejlepší stovky v životě.*)

Quando **acaba de beber** a Coca-cola, da um sonoro arrote.
(*Když dopije Coca-Colu, hlasitě si říhne.*)

3d. Aspeto cessativo finito

Vazby „*acabar por* + infinitiv“, „*acabar* + gerundium“, „*terminar por* + infinitiv“, „*terminar* + gerundium“ a „*findar* + gerundium“(zařazeny na časové ose).

Exemplificação:

Madeira Piçarra **terminava dizendo**:

Madeira Piçarra nakonec říkával / řekl:)

Mas a democracia interna **terminou por fortalecer** a acção sindical.

(Ale vnitřní demokracie nakonec posílila odborářskou činnost.)

Ele muitas vezes queria falar e **acabava chorando**.

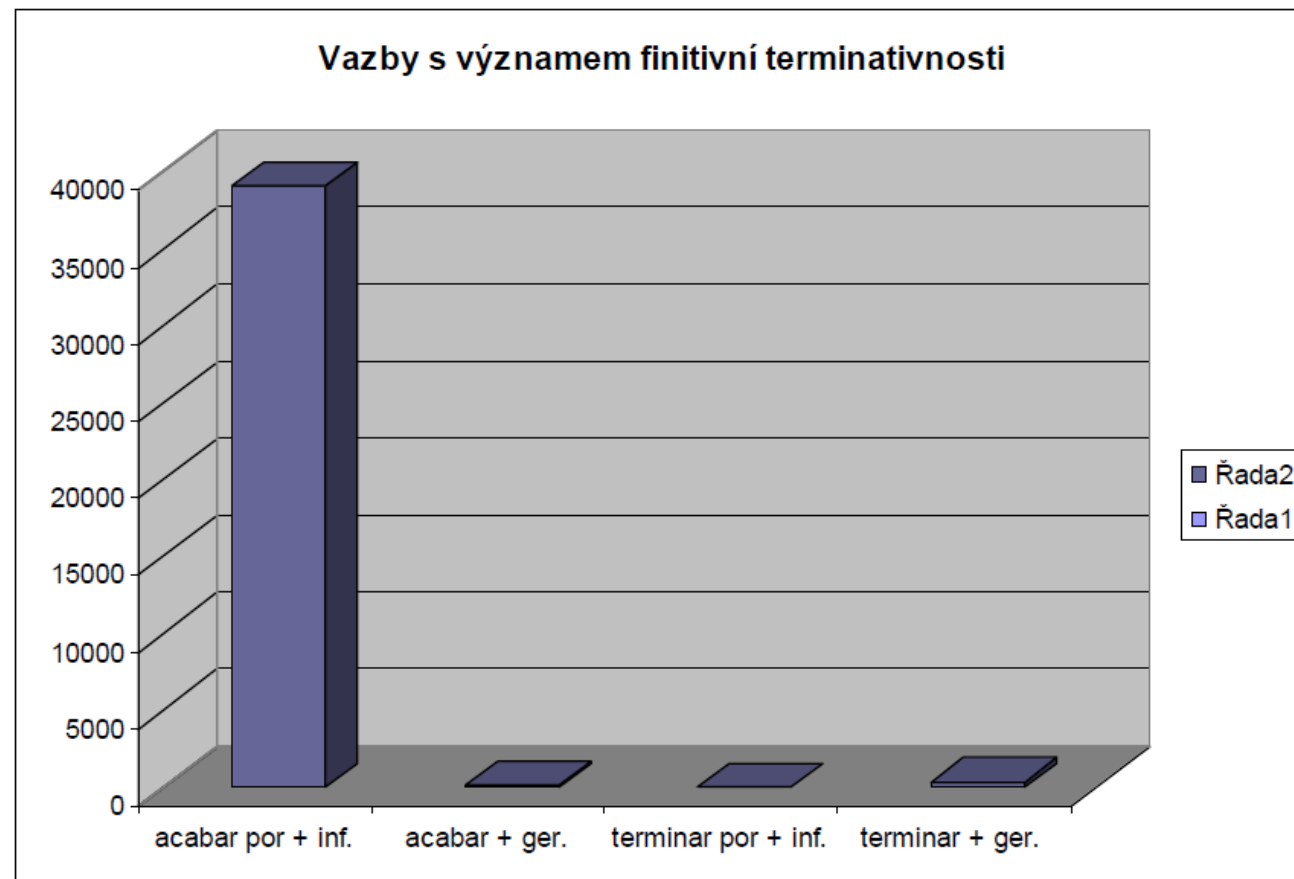
(Mnohokrát chtěl promluvit, ale nakonec se vždycky rozplakal.)

Mesmo a sexualidade **acaba por estar** completamente **controlada** pelos „media“.

(Dokonce i sexualitu nakonec plně kontrolují „média“.)

•

3. Cessativo conclusivo

Graf 12. Poměrné vyjádření výskytu perifrasických konstrukcí s povahovědějovým významem finitivní terminativnosti v korpusu CETEMPúblico

5. Aspeto cessativo consumado

Poslední z fázových významů, jimiž se v naší práci zabýváme, je konsumativní terminativnost, na úrovni výrazové zastoupená v portugalštině perifrázemi „*chegar a* + infinitiv“ a „*vir a* + infinitiv“. H. Barroso zařazuje obě vazby do kategorie **implicitní dispozice**, neboť děj jimi vyjádřený je pojímán jako **děj výsledný se vztahem k předchozímu, často implicitnímu ději**

Lexikální význam sloves ***chegar a vir*** („přijít“, „dojít“), naznačuje, že jejich funkce v perifrázi není pouze morfemtická. Svůj původní význam si uchovávají. Pokud bychom hledali ekvivalentní vyjádření v českém jazyce, bylo by to pravděpodobně spojení „**dojít k čemu**“, „**dospět k čemu**“, „nakonec něco udělat“: ***chegar à conclusão*** = „dospět, dojít k závěru“; ***chegar a escrever a carta*** = „nakonec napsat dopis“.

A explosão causou avultados estragos, embora não **chegasse a ser** necessária a intervenção dos bombeiros.

(Výbuch způsobil velké škody, i když zásah hasičů **nakonec nebyl nutný**.)

-

5. Aspeto cessativo consumado

V konstrukcích se slovesem *vir* je souvislost s předchozím dějem většinou jen implicitní. V příkladu (2) může použitá konstrukce odkazovat na předchozí zprávu o záměčnickově zranění nebo nemoci, může však být pouhým formálním oznámením o úmrtí. Pokud je sloveso v záporné formě, znamená to naopak, že k očekávanému ději nedošlo (1).

O serralheiro, de 62 anos de idade, **veio a falecer** no Hospital de Setúbal.

(Dva a šedesátiletý záměčník [nakonec] zemřel v setúbalské nemocnici.)

-

5. Aspeto cessativo consumado

Z pohledu stylistického je vazba se slovesem **chegar** častější v **mluveném a neformálním projevu**, kde často zdůrazňuje fakt, že se „něco“ nakonec podařilo nebo uskutečnilo. Její funkcí je tedy mimo jiné i vyjádření expresivity. V českém překladu je význam nejlépe vystižen adverbiálním doplněním „**dokonce**“ (3). Vazby se slovesem **vir** najdeme častěji ve formálním jazyce.

-

Exemplificação

Alguns condutores **têm chegado a correr** sérios riscos de acidentes, já que só muito em cima dos desvios para onde pretendem deslocar-se é que detectam o nome das localidades.

*(Někteří řidiči dokonce **často riskovali – a pořád riskují** – dopravní nehodu, neboť teprve dlouho za objížďkami , po nichž mají v úmyslu jet, hledají jména obcí.)*

A sua identificação, porém, nunca **chegaria a ser feita**.

*(K jeho identifikaci ale **nakonec nikdy nemělo dojít**.)*

A explosão causou avultados estragos, embora não **chegasse a ser necessária** a intervenção dos bombeiros .

*(Výbuch způsobil velké škody, i když zásah hasičů **nakonec nebyl nutný**.)*

Foi uma descoberta de Harry Belafonte, com quem **veio a cantar** por diversas vezes.

*(Objevil tak Harryho Belafonta, s nímž si **nakonec několikrát zazpíval**.)*

Toda a gente tem esperanças de que a Internet **venha a ser** uma via verde para o comércio electrónico.

*(Všichni doufají, že Internet **nakonec otevře cestu / že se stane cestou** k elektronické poště.)*

-

Přehled nalezených perifrastických konstrukcí: Tabulka 7

Povahovědějový význam		Výrazový prostředek		
Fázovost	ingresivnost	iminentní	„estar para + inf.“, „andar para + inf.“, „estar a ponto de + inf.“, „estar prestes a + inf.“	
		dispozitivní	„ir a + inf.“, „ir + inf.“	
		iniciální	„começar a + inf.“, „princípios a + inf.“, „pôr-se a + inf.“, „passar a + inf.“, „meter-se a + inf.“, „deitar a + inf.“, „desatar a + inf.“, „entrar a + inf.“, „lançar a + inf.“, „largar a + inf.“, „pegar a + inf.“, „precipitar-se a + inf.“, „recomeçar a + inf.“, „romper a + inf.“, „soltar a + inf.“, „cair + inf.“	
		inceptivní	„começar por + inf.“, „princípios por + inf.“, „começar + ger.“, „iniciar + ger.“	
	durativnost	globální	„chegar e + VF (finitivní slovesný tvar), „ir e + VF“, „pegar e VF“, „vir e +VF“, „sair + ger.“	
		parciální	aktuální	„estar a + inf.“, „estar + ger.“
			prospektivní	„ir + ger.“
			retrospektivní	„vir + ger.“
			kontinuativní	„continuar a + inf.“, „continuar + ger.“, „seguir a + inf.“, „seguir + ger.“, „ficar a + inf.“, „ficar + ger.“
			persistentní	„levar a + inf.“, „levar + ger.“
	distributivní	„andar a + inf.“, „andar + ger.“, „viver a + inf.“, „viver + ger.“		
	terminativnost	cessativní	„deixar de + inf.“, „parar de + inf.“, „cessar de + inf.“	
		egresivní	„acabar de + inf.“	
konkluzivní		„acabar de + inf.“, „terminar de + inf.“		
finitivní		„acabar por + inf.“, „acabar + ger.“, „terminar por + inf.“, „terminar + ger.“		
konsumativní	„chegar a + inf.“, „vir a + inf.“			